

HRVATSKA RIEČ

PREDPLATA: ZA ŠIBENIK DONAŠANJEM U KUĆU TE ZA AUSTRO-UGARSKU POŠTOM NA MJESEC K 1.25. ZA TROMJESEC K 3.75 POLUGODIŠNJE I GODIŠNJE RAZMJERNO. — ZA INOZEMSTVO K 15 I POŠTARINA. — PLATIVO I UTUŽIVO U ŠIBENIKU.

JUTARNJI LIST
IZLAZI SRIEDOM, PETKOM I NEDJELJOM
Telefon br. 31. — Čekovni račun 71.049

UREDNICTVO I UPRAVA „HRVATSKE RIEČI“ NALAZE SE U „HRVATSKOJ TISKARI“ (Dr. KRSTELJ I DRUG.) — RUKOPISI NE VRAĆAJU SE. — NEFRANKIRANA SE PISMA NE PRIMAJU.

OGLASI PO CIENIKU.

Dogodjaji na Balkanu.

Akcija velevlasti. - Lokaliziranje rata. - Mobilizacija Rumunjske. Rusija hoće prolaz kroz Dardanele.

Rat ili mir?

Čitav svijet stoji pod tjeskobom, ne toliko viesti sa Balkana koliko svakog i najmanjeg daha Beča i Petrograda. Jasno je i nedvoumno: **ključ položaja imaju Austro-Ugarska i Rusija**; o njihovoj odluci zavisi mir ili rat, nepromjenljivo uzdržanje teritorijalno ili obća klanonica.

Bečka „Zeit“ je člankom od subote navieštala groznu grmljavinu. U redcima bečkog lista bijaše prijetnja, u formi surovoj, drastičnoj. „Rusija — tako je rečeno — nije prama Balkanu u tako povoljnom geografskom položaju kao mi. Ona ne graniči s nijednom državom. Mi se nećemo dati ustrašiti pokusnom mobilizacijom (ruskom) iza naših ledja, kako se nismo dali smesti ni god. 1908. Geografija imenovala je nas a ne Rusiju sudcima i policijotima Balkana. Naša diplomacija na Balkanu ne treba ničije pomoći da stavi reda. Mi smo to kadri učiniti sami i bez ičije pomoći. Ako učinimo našom inicijativom, bit ćemo unapred sigurni sa odobrenje svih drugih vlasti, koje su ipak već više puta pokazale miroljubive namjere, a bit ćemo sigurni uspjeha.“

„Zašto je — nastavlja „Zeit“ — Italija u očajnoj borbi za Tripolis odvala se napasti, da rat protiv Turskoj prenese na Balkan, gdje bi za nju bilo zgodnije? Zašto smo se uzprotivili mi, mi sami i nitko drugi, kada je vojvoda od Abruzzi prošle jeseni počeo da bombardira Prevesu? Mi nismo prije tražili dozvole od Rusije, već smo iz vlastite inicijative nametnuli Italiji, da ostavi Balkan u miru. Italija je poslušala, jer zna da bismo joj mi, hvala našem geografskom položaju, mogli biti vrlo neugodni na njenoj sjevernoj granici. A što su četiri male balkanske države prama Italiji?“

„Graf Berchtold — završuje bečki list — neka nas ne čini manje nego što uistinu jesmo, usljed diplomatske umjetnosti njegovih predšastnika. Ako Italija, ako Rusija ne budu s nama, pomoći ćemo se sami. Mi ne očekujemo nikakav mandat od Europe, jer ga već imamo od geografije.“

Tako bojovna pjesma medjutim je u 24 sata već omekšana. Misija francuskog ministra predsjednika Poincare, da bi Austro-Ugarsku i Rusiju sklonio na zajedničku intervenciju velevlasti, na dobrom je putu. Poincare je također našao formulu, u kojoj se veli, da će Europa uzdržati, ma što se dogodilo, teritorijalni status quo na Balkanu, ali da će povesti akciju kod Porte, da se u istinu izhode reforme za Macedoniju. Ako bi buknuo rat i Turska ostala pobjednicom, reforme bi uvijek ostale na tapetu, i vlasti bi se pobrinule za njihovo rješavanje. Ako bi bila Turska pobijedena od balkanskih država, ove se ne bi mogle nadati, da će povećati svoj teritorij, a integritet Turske morao bi se u svakom slučaju sačuvati.

Po predlogu Englezke, imale bi Austro-Ugarska i Rusija same intervenirati u Beogradu, Sofiji, Cetinju i Ateni, a sve velevlasti skupa u Carigradu. Hoće li do ove akcije doći i kakovim će plodom svršiti, još je veliko pitanje.

Na položaj će svakako znatno utjecati i odnošaji između Italije i Turske. Po zadnjim viestima sudeći, mir je osiguran, ali ni sama talijanska štampa ne može da zataji da je mirovnim ugovorom Italija izdala balkanske narode.

Vojna snaga balkanskih država.

U zadnjem broju doniesmo nešto o mornaricama balkanskih država, prem u obzir dolaze samo Turska i Grčka. Danas ćemo da nešto pobliže reknemo o jakosti kopnenih vojska.

Bugarska je već više decenija svratila svu svoju pažnju obrazovanju svoje obrambene sile; njezina se vojska osniva na obćoj vojnoj dužnosti; aktivno vojno službovanje traje kod pješactva dvije godine, a kod svih ostalih četa tri godine. Čestim vojnim vježbama brine se za obrazovanje vojničtva. Vojna (obvezatnost) služba traje od 20. do 46. godine života. Ovakovim sistemom omogućeno je Bugarskoj, da svoj narod iskoristi posve u vojne svrhe. Teritorijalnom dislokacijom i popunjavanjem pospješuje se mobilizacija, a tome mnogo pridonose i obsežne i tačne pripreme za mobilizaciju.

Bugarska vojska ima u mirno doba 72 bataljuna, 37 eskadrona, 69 baterija, tri artiljerije za trgvanje i 6 tehničkih bataljona. U svemu dakle 60.785 ljudi, 9400 konja, 378 topova i 72 mašinske puške; u ratu ima ona: 216 bataljona, 58 kompanija sa mašinskim puškama, 37 eskadrona, 158 baterija, 12 tehničkih bataljona i tri bataljona topništva za tvrđave. U svemu dakle ima bugarska vojska u ratno doba po prilici 232.000 ljudi, 600 konjanika i 722 topa. K tome pridolazi u slučaju potrebe pučki ustanak sa 54.000 ljudi. Cijela vojna sila dieli se u tri vojske, svaka sa tri divizije pješackih četa, zatim u jednu diviziju konjaničkih četa.

Pošto uprava bugarske vojske polaže najveću važnost na ofenzivu, nalaze se bugarske tvrđave samo na pograničnim mjestima, da priče prodiranje u grad i da ga čuvaju. Naprama Turskoj dolazi u obzir samo mostobran kod Semenlija na Marici.

Srpsku obrambenu snagu sačinjava narodna vojska. Tamo je uvedena obća vojna dužnost i to: dvije godine u aktivnoj vojsci, devet godina u pričuvu, šest godina u prvom i osam godina u drugom pozivu. U ratno doba ima pet divizija; prvi i drugi poziv sastoje se od: 158 bataljona, 47 eskadrona, 113 baterija, 25 kompanija topništva za tvrđave i 28 tehničkih kompanija. Cjelokupna srpska vojska iznosi u ratu: 180.000 ljudi, 8500 konjanika, 766 topova (među njima 200 brzometnih topova) i 220 mašinskih pušaka.

Grčka je u zadnje vrijeme mnogo nastojala, da uredi jaku vojsku, ali ipak nije posve iskorišćena narodna snaga. U Grčkoj je uvedena opća vojna dužnost (od 19—54 godine) i to: dvije godine aktivnog službovanja, deset godina u prvom razredu rezerve, a devet godina u drugom, te po sedam godina u domobranstvu i pučkom ustanku. Ali da bi se izdatci smanjili, često se daje vojnicima dopust, tako, da pješaci riedko kada služe više od četrnaest mjeseci. Kontingenat novaka iznosi 25.000 ljudi; od ovih se ipak uzima godišnje najviše 12.000 ljudi.

Grčka vojska broji sada u ratu 75.000 momaka. Novim obrambenim zakonom povisit će se ratna snaga i to na 146.000 ljudi operativne vojske, 83.000 domobranaca i 69.000 pučkog ustanka. Sada ima grčka vojska prve linije tri divizije, od kojih se svaka dieli u dvije pješacke brigade, u svemu 54 bataljuna, 18 eskadrona, 77 baterija i 19 tehničkih kompanija. Grčka ima 378 topova, među njima 168 brzometnih topova i 24 mašinske puške.

Oružana sila Crne Gore je narodna vojska. Veći dio obuhvaća sve podanike, koji kao novaci služe po dva mjeseca, dok se malo uvježbaju i onda svake godine dolaze po 18 dana na vojne vježbe. Manji dio, a to su organi vojne uprave, stalno su u službi. Vojna dužnost traje 45 godina (od 18. do 67. godine života) i to: dvije godine kao novaci, 33 godine u aktivnoj vojsci i 10 godina u rezervi. Aktivna vojska sastavljena je iz dvije klase: Prva je klasa ona, koja je poduno sposobna za rat; ovo je prava operativna vojska. U drugu klasu spadaju oni manje vriedni i određeni su da služe kod pokretnih, a rezerva kod nepokretnih vojnih inštancija.

I u miru i u ratu dieli se crnogorska vojska u: četiri divizije, svaka po dvije do tri brigade; ukupno 40 do 43.000 ljudi.

Razdiobu turske vojske u ratu teško je kritično prosudjivati pošto Turska svoje čete uvijek upotrebljava i sastavlja, kako su pripreme za rat. Već radi velikog raširenja carstva treba za mobilizovanje dosta vremena, ali je u posljednje vrijeme, radi rata sa Italijom s jedne strane, a s druge opet radi albanskog ustanka i koncentrisanja četa u Drinopolju mobilizovan već znatan dio vojske. Ali uza sve to može se s potpunom sigurnošću računati, da Turska može danas izbaciti na bojno polje: 620 bataljona, 163 eskadrona i 186 baterija sa ukupnim brojem od 450.000 pješaka, 21.000 konjanika, 1048 topova i 250 mašinskih pušaka.

Izgradnjom tvrđave u Drinopolju, kao i fortifikatornim radnjama kod Krk-Kilice, Eski-Baba, Lule-Burgas i Izinkepru, stvoren je teren za manevre. Carigrad je zaštićen čataldžanskom linijom, oko koje se već odavna radi, da se modernizuje. U Macedoniji i u kosovskom vilajetu ima čitav niz starijih utvrda.

Priestolne besjede o položaju.

U subotu 5 ov. mj. otvoreno je vanredno zasjedanje srbske narodne skupštine i bugarskog sabora.

Kralj Petar otvorio je zasjedanje srbske narodne skupštine sljedećom priestolnom besjedom:

„Moja gospodo zastupnici! Iskreno vas pozdravljam, srećući se s Vama na ovom vanrednom zasjedanju Narodne Skupštine, koje mi je predložila moja vlada. Skupština je sazvana na vanredno zasjedanje zato, jer su u našem susjedstvu nastupili izvanredni odnošaji. Naši krvni suplemenjaci u Otomanskom carstvu davali su kraljevini Srbiji uvijek velike zabrinutosti. Do ovamo se je čuo vapaj i zapomaganje naše potlačene braće, kojoj se prietilo uništenjem i naša se vlada morala obratiti velevlastima za održanje mira, koji je značio i mir u Europi.

Moja gospodo zastupnici! Pri ovom koraku Srbija je očekivala, da će sukrvna braća u Otomanskom Carstvu moći mirno živjeti i razvijati se, a da će tim putem nestati zaprieka, koje stoje na putu mirnom razvoju Srbije. Nije ostao pri tomu, jer su i veselile velikom uvidjavnošću dale prijateljski savjet u Carigradu, da se našoj kršćanskoj braći pomogne. I to je bilo zaludu, pa kao da to nije dosta, mjesto očekivanih reforma prije nekoliko dana počela se provadjati mobilizacija turske armeje na granici. Tim aktom je naša granica bila ugrožena i Srbiji je preostao na to samo jedan odgovor, koji je i dan ukazom o mobilizaciji dne 27 rujna. Naša politika je jasna i čista. Duž-

nost nam je, da poduzmemo sve mjere sigurnosti, dužnost nam je, da u sporazumu sa drugim kršćanskim balkanskim državama stvorimo preduvjete za pravi i trajni mir na Balkanu.

Moja gospodo zastupnici! Iskreno želeći, da vaše nužno državno djelovanje što više uspije, proglašujem ovo zasjedanje otvorenim. Živio srbski narod!“

Svečanom otvorenju prisustvovala su svi zastupnici, čitavi diplomatski kor, mnogi srbski dostojanstvenici i mnogobrojno občinstvo. Priestolna je besjeda popraćena burnim odobravanjem i poklicima: Živio kralj Petar! Živio savez balkanskih država!

U priestolnom govoru cara Ferdinanda javljeno je, da je naredjeno mobiliziranje vojske i da je istodobno bilo nužno proglasiti obsadno stanje u cijeloj kraljevini, koje se također temelji na ustavu. Bude li potrebno, zaključit će se i druge zakonske mjere, koje će biti nužne usljed težkih odnošaja, u kojima se domovina nalazi. Priestolni govor na koncu saživlje blagoslov božji, da Bugarska kroz svoje predstavničke izpuni poziv, na koji ih zovu najveći interesi Bugarske.

Prieki sud u Crnoj Gori.

S mobilizacijom je i u Crnoj Gori uvedeno opsadno stanje i prieki sud. Ministarstvo pravosudja usljed toga je odredilo: „da se svi zločini, prestupi i istupi sude onako, kako to vojno-krivični zakon propisuje;

da dosadašnji redovni građanski sudovi, kao takvi, prestaju fungirati, uzimajući, — u naročitu sastavu određenom rješanjem Ministra Pravde, od 5 rujna broj 21 — na sebe funkciju sudjenja vojnih sudova.

Prema gornjem sva lica, koja bi se ogriješila o propise vojno-krivičnog zakona, biti će predana, bilo od strane nadležnih upravnih, bilo vojnih vlasti, sudjenja radi, pomenutim sudovima.

Postupak sudski ne će biti redovni već brzi, bez uobičajnih formalnosti pri redovnom sudjenju. Presude pak ovih sudova izvršne su.“

Srbske dobrovoljkinje.

Beograd, 8 listopada. Predsjednica ženskog društva „Kneginja Ljubica“, gospođa generala Solarevića, upravila je na društvene članice poziv, da bi podpomagale „Crveni križ“. Iz ciele Srbije na njezin poziv odazvale su se sve članice, da su pripravne stupiti u službu crvenog križa kao dobrovoljkinje.

Revolucija na Kreti.

Atena, 8 listopada. Velevlasti su upravile vladi otoka Krete jednu notu, u kojoj ju pozivlju da mora svim silama zapriječiti prevoz kretske vojske u Grčku. Predsjednik Micheladis je izjavio da vlada ne može preuzeti nikakvu odgovornost za eventualne posljedice, koje bi mogle nastati, ako bi velevlasti doista u slučaju rata na Balkanu pokušale zabraniti prevoz vojske iz Krete u Grčku. U ovom slučaju ili bi na Kreti buknuo revolucija ili bi kretska vojska udarila na posade velevlasti.

Nesporazum medju saveznicima?

Atena, 8 listopada. Na autentičnom se mjestu saznaje, da sve viesti, koje su preko Berlina turene u svijet o nekome tobožnjem nesporazumu između Grčke i Bugarske u pitanju imenovanja guvernera za turske provincije u Europi, neodgovaraju istini, a išle su za tim, da bi poremetile dobre odnošaje između balkanskih saveznica.

Rumunjska mobilizira.

Carigrad, 8 listopada. Kada je amo stigla iz Bukarešta pouzdana viesta, da je rumunjsko ministarsko vieće zaključilo

mobilizirati cijelu vojsku na Bugarskoj granici, ista je bila od turskih demonstrata burno pozdravljena. Pred rumunjskim poslaničtvom napravivše ovacije kralju Karolu. Turci se nadaju, da će, u slučaju rata sa balkanskim državama, rumunjska vojska provaliti u Bugarsku i napasti ju iza ledja.

Odgovor Turske.

Beč, 8 listopada. Sinoćnji večernji listovi objelodanjuju tekst nota, koje je Porta upravila velevlastima. U prvoj dokazuje Turska, da Bugarska, Crna Gora, Srbija i Grčka nisu imale pravo mobilizirati. U drugoj noti tvrdi Porta, da je ona predviđala, da ustmeni prosvjed velevlasti ne će donieti željena uspjeha. Sve kada bi jedna ili druga država bila pripravna slediti savjete velevlasti, bila bi u tom zapriječena od straha pred drugim državama. Porta misli, da se balkanske države može jedino prietnjom prisiliti da demobiliziraju vojsku i da zapriče rat. Tursko je pučanstvo pripravno primiti dobačenu mu rukavicu i ne će pod nijedan uvjet pri obrani časti otomanskog carstva ni za jedan korak natrag koraknuti.

Nota zaključuje: Položaj je ozbiljan do skrajnosti. Budu li velevlasti odgadale sa prietnjama protiv balkanskih država, moglo bi pucanje započeti prije nego prisprije intervencija.

Zadnji stavak note glasi: Mi izvršismo našu dužnost tim, što smo još jednom upozorili na pogibelj i potrebu, da ju se bezodvlačno ukloni. Nastali ma kakvi dogodjaji, Porii se ne će moći predbaciti, da ih je ona skrivila.

Bugarska dementira.

Beč, 8 kolovoza. Bugarska brzogjavna agencija dementira sve viesti iz Carigrada o tobožnjim progonima muhamedanaca u Bugarskoj. Vlada se je prije proglašenja mobilizacije poskrbila, da se muslimani u Bugarskoj nemaju ničesa plašiti.

Turska artiljerija mobilizirana.

Carigrad, 8 listopada. Ratni ministar naredio je u nedjelju da se mora mobilizirati cijela turska artiljerija i sve ženijske trupe. Osim toga ministar je naredio mobilizaciju anatolskih rezervista.

Akcija Austrije i Rusije.

Beč, 8 listopada. U krugovima delegata se tvrdi, da je Austrija pristala na predlog Francuzke i da se svakim časom očekuje postignuće potpunog sporazuma između Rusije i Austro-Ugarske, koja posljednja izjavila se pripravnom doći u susret svim željama Rusije.

Rusija traži prolaz kroz Dardanele.

Beč, 6 listopada. Od jučer po podne na ovdješnjem Ballhausplatzu vlada uzrujanost veća nego li je vladala za aneksijske krize. Satiričar vele, da je graf Berchtold čisto izgubio glavu, i da od jučer misli nogama. Poluzvanično se nastojalo zatajiti, da Rusija traži prolaz kroz Dardanele, te se javilo da je ona napustila taj zahtjev, da ugodi Englezkoj. Medjutim se saznaje iz diplomatskih krugova, da Rusija nije napustila ni jedan od njezinih zahtjeva glede budućih dogodjaja na Balkanu.

Izostala cijela pošta.

Beč, 8 listopada. Dok je jučer i prekojučer pošta sa Balkana djelomično izostala, danas se javlja iz Zemuna, da je danas izostala cijela pošta iz Turske. Ovdješnji brozajvni ured prima brozajve za balkanske države i za Tursku jedino na odgovornost pošiljatelja. Jučer i danas nije prispjela nijedna beogradska novina.

Zatvorenje tursko-bugarske granice.

Sofija, 8 listopada. Vlada je naredila, da vojska ima zatvoriti bugarsko-tursku

granicu i od danas nepustiti nikoga iz Mačedonije u Bugarsku.

Odstranjenje europskog rata. Balkanski rat na vratima.

Beč, 8 listopada. Situacija glede europskog rata — tako se uvjerava na ovdješnjim izvanjskim poslanštvima — od jučer se je mnogo poboljšala i drži se, da je tim, što je Austrija pristala na predloge Francuzke glede Rusije, bio odstranjen prieteći europski rat.

Glede situacije na Balkanu ovdješnji diplomati dvoje da li će velevlastima poći za rukom zapriječiti balkanski rat. Dolazku ruskog ministra Sasonova u Berlin pripisuje se velika važnost. Prama zadnjim viestima vlada u diplomaciji mnijenje, da će balkanski rat nakon četrnaest dana što bukne namah prestati.

Sadašnja akcija velevlasti ide za tim, da se stvori formula, što se ima poduzeti nakon što bukne rat, jer da je ovaj neizbježiv.

Tko drži Cuvaja?

Zagreb, 7. listopada.

Iz krugova delegata se javlja, da se je u zadnjem zajedničkom ministarskom vieću razpravljalo i o stanju u Banovini. Ministar rata grof Auffenberg je, obzirom na mutni položaj na Balkanu, velikom zabrinutošću iznio na tapet pitanje ukinuća komesarijata. Proti tomu izjavio se ministar vanjskih posala grof Berchtold, jer da on nemože preuzeti nikakvu odgovornost glede eventualnih nepredvidljivih posljedica, koje bi se mogle u Hrvatskoj pojaviti nakon buknuća rata na Balkanu.

Prama ovoj izjavi grofa Berchtolda ugarski ministar predsjednik dr. Lukacs je još uvijek mnijenje, da se u Hrvatskoj nema ukinuti komesarijat, dok se ne rieši kriza u Ugarskoj.

U krugovima jugoslavenskih delegata se je očekivalo, da će dr. Bilinski u ministarskom vieću uložiti rječ za Hrvatsku. Sada se javlja, da se je on pridružio mnijenju grofa Berchtolda i dra. Lukacsa.

Uzrok nepristanosti i mudrosti splitske občine.

Zadar, 16. rujna 1912.

Zemaljski odbor kraljevine Dalmacije.

Br. 10885.

Obćinskom Upraviteljstvu

Split.

Na rješenje pravodobno prikazanog utoka Šimuna Aljinovića pok. Ante iz Žrnovnice protiv zaključka občinskoga vieća prihvaćenog u sjednici 22/VI 1912 u predmetu rješenja utoka protiv imenika članova seoskog zbora u Žrnovnici, zemaljski odbor ukida pobijani zaključak jer protuzakonit.

Razlozi:

Pri sastavljanju imenika zbornika odlomka Žrnovnice to je upraviteljstvo zbilja mimošlo jasne propise § 28 obč. prav., koji su u ostalome još bolje protumačeni amošnjim okružnicama 7/10 1885 Broj 3907 i 2/10 1899 Broj 7185.

Obćinsko je upraviteljstvo naime u imenik zbornika jednostavno uvrstilo prvu četvrtinu svih birača dotičnog odlomka izvadjenih iz permanentnih občinskih izbornih imenika, a da nije prije pročistilo te birače izlučivši žene, mladoletne, suposjednike, zadruge, zaklade, društva zavode, mrtve i neizberive po §§ 3, 10 i 11 občinskog izbornog reda.

Pa nije to učinilo ni na rješenje dotičnih utoka, prikazanih mu proti imeniku zbornika, već je podnio stvar na pretresanje obćin. vieća, koje je skoro sve prigovore utoka odbilo ne oslanjajući se pri tome na nikakvom zakonskom propisu.

Vraćaju se tom upraviteljstvu prilozima izvještaja 10 kolovoza t. g. br. 3630/1 osim utoka i izvadka iz zapisnika s nalogom, da on odluku priobći utočniku, te da ponovno sastavi imenik zbornika odlomka Žrnovnice držeći se točno prije navedenih propisa.

Predsjednik:

Ivčević v. r.

Ovoj britvi ne treba sapuna.

Obćinsko upraviteljstvo i vieće grada Splita, sastavljeno od samih dotura, zakonoznanaca, zastupnika i inih kapaciteta,

dalo se je od strančarstva toliko zasliepiti, da ih je evo bio prisiljen kao malenu djecu potegnuti za ušesa sam njihov vodja Dr. Ivčević, ne bi li razdriemao pospane im savjesti.

Navedena odluka dokazuje i sliepui gluhi, da je obćinsko upraviteljstvo grada Splita ili skup najprostijih nezalica ili skup najprostijih strančara.

Žalostno je, da vieće, klipsajuć sliepui za ovakvim upraviteljstvom, mora se užimati pod ovakim pljuskama!

Splićanistika.

Split, 6 listopada.

„Kulturno središte Dalmacije“, kako rado nazivlju Splićani svoj grad, izgubilo je najviše u kulturnom pogledu, otkada ne izlazi „Duje Balavac“, taj jedini splitski ozbiljni list. Tim više žalimo taj gubitak, jer upravo u sadanje doba Split je postigô vrhunac svih mogućih kontradikcija, protekcija i dinastija.

Svi oni, koji su poštene, koji ne će da pale žrtve molosima, izvrženi su svim mogućim pogrdama sa strane onih, kojima je moć u rukama.

Živimo u atmosferi pokvarenoj, onečišćenju pogubnim bakcilima: smodlakizma, stražičizma i klerikalizma.

Najnoviji bezglaviči „za naciju“ postaju vodeći političari, a i sam svemogući dr. Jozo sliepui se pokorava malom Oskaru sa dugim kosama i smedjim kaputom.

A i taj najnoviji vic kao da je namijenjen veličanju mizerija i svih onih članova „visoke dinastije“, koji inače ne mogu da se iztaknu, jer Spljet ima samo jedan mandat, a u drugim kotarima ni pojaviti se ne smiju.

Svakoga, koji nije potpuno i samo njihov, koji ne prisize na riječi te klike, treba uništiti, a sredstva su za to najpodesnija: laž i kleveta.

Hrvati, poštene Hrvati se napadaju, a brane Talijani. Smodlaka i Salvi se bratime samo za to, jer se Smodlaka boji, da ne bi i Talijani počeli da malko bolje paze, šta se sve na obćini za kulisama radi.

Kritika nije dozvoljena nikome, najmanje pak onome, koji i medju redcima zna da čita.

Je li koji fratar jače zakašljao, već „Sloboda“ javlja o psovanju maloga puka. Puni su stupci splitskog libella sinjskim procesom i stvarima, kojima se samo bezposličari baviti mogu.

Ali, gdje se zbivaju nepodobštine, koje tko čini na štetu hrvatske misli, ali ne na štetu interesiranih oko „Slobode“, tu se oni ne miču, to su „sitnice“.

Kad se imenuju na hrvatskim zavodima profesori, koji nemaju nastavnog jezika hrvatskog i niese osposobljeni za te zavode, jer iz mržnje niese htjeli da uzmu uz talijanski hrvatski, nego francuski, onda „Sloboda“, premda je u te stvari dobro upućena, štiti, jer su dotičnici Talijani, dok „Dalmata“ ne će na talijanskim zavodima ni one, koji imaju talijanski kao nastavni jezik, ako su narodnošću Hrvati.

Ali kad treba iznieti laži o upravitelju Petroviću, onda to rado čine, jer g. Petrović ne spada, kao pošten čovjek, u kliku, i jer nije Talijanac.

Gnjilež i trulež karakteristika je „Slobodnih“ redaka.

To čine oni, koji su inače vodje novog „pokreta“ za „Naciju“, kao da već prvim početkom hoće da pokažu, da im je nacija zadnja stvar, sredstvo njihovih podminklihih ciljeva.

Ako napišu „Nacija, Um, Sloboda“ velikim slovima, ako mjesto stranke reku „partija“, onda su moderni, novi osloboditelji one Hrvatske, kojoj oni u „Slobodi“ i „Naprednjaku“ navieštaju smrt.

Okupljaju oko sebe ne samo svoje, naprednjake i demokrate, već i starčevičance, odbačene od onih oko novoosnovane pravaške čitaonice, koji ni ne odgovoriše na molbu „Mladohrvata“, da im se dopusti pohađanje čitaoničnih prostorija. Ne znamo zašto to snijui članovi „Pavlinovića“, a „Mladohrvati“ ne. Ne razumijemo upravu, ne razumijemo njenih ciljeva, premda bi upravo trebalo, da se razbistri malo atmosfera u novoosnovanoj čitaonici, tom čudnom konglomeratu ideja i načela. „Patti chiari, amici cari“ — veli poslovica.

Kad se osnivala „Sokolska zajednica“, govorilo se da je to za to da se prevelikom srbizmu u „Sokolu“ nadje bar kakav uztuk. No po rječima zadnje skupštine „Pavlinovića“, reko bi, da je „Pravi Sokol“ samo filijalka tog mladog kluba.

Do sada barem ne vidimo plodova „Sokolske Zajednice“, osim onog da se

svakim danom sve više odalečuje od drugih „Sokolaša“, medju kojima imade kud i kamo više iskrenih i otvorenih starčevičanaca nego u „Zajednici“.

Bilo bi vrijeme, da se i ta stvar rasčisti.

Uza sve to Split i Splićani, malo mareći za „nacionalne gluposti“, zovu čak dvije talijanske operete, da nas prosvietle, mjesto da taj novac pametnije ulože, da podupru „Hrvatske diletante“, koji su, uz „Zvonimir“ i Sokol“, možda jedino društvo, koje se brine za našu, hrvatsku kulturu. Možda je i u tome neka tajna, jer i tu ulaze oni, koji su na obćini.

Veritas.

Donesmo ovaj dopis, i ako svaku ne možemo potpisati. Žao nam je radi stvari, da dolazi do antagonizma gdje mu mjesta ne bi smjelo biti.

Pravo da kažemo, mi današnju mladost ne shvaćamo. Dok se stariji trude, da hrvatsku politiku maknu s mrtve tačke i traže načina, da program pravaški provedu u djelo, mi vidimo da mladost pušta sve to s vida a vuče u narodnu borbu pitanja vjerska i socijalno-kulturna i troši u tome sve svoje sile. A ipak danas se od mladosti ne traži ni da klipše ni da veliča osobe, — danas kumira stranka shvaćanja i ljubavi za stvar. Oživotvorena je i sloga svih pravaša, a kada su stariji mogli preći preko svih prošlih osobnosti i napadaja, bilo je za očekivati da će mladost pozdraviti tu slogu i založiti se da svojim idealizmom dade još više snage starijim trudbenicima pravaškim.

Naprotiv vidimo u današnjoj mladosti neslogu i zbrku pojmova u najvećem stupnju. Neki se vrstaju u Mladohrvate, drugi u Katoličku mladost, a i jedni i drugi vele da su pravaši. A ako su pravaši, čemu je trebalo novih naziva i novih struja? Ime pravaško bilo je dosad sinteza svih otačbeničkih poriva, zdravog, moralnog i vjerskog odgoja, te pravog demokratizma. Moglo je omladini biti štošta zazorno, mogla je ona koješta zamjerati starijima, ali je trebala sama izkazati se pravaškom i u slozi pravaša prednjačiti i djelovati. Mi naprotiv od oživotvorenja jedinstva svih pravaša nismo tu mladost nigdje vidjeli, ne u manifestacijama, ne u životu i radu stranke. Šta više, Mladohrvati u svojim glasilima i na svojim skupštinama napadali nas, oni pravaši nas pravaše, dočim druge stranke ostavljahu u miru.

Ako itko, to je svakako naš list pokazao prama omladini susretljivosti, pa i onda kada smo od Mladohrvata bili psovani. Pa vidite, ti Mladohrvati, ti pravaši, ne služe se pravaškim novinama, već traže odvjetnika za svoju stvar u poznatom hultelju svega što je pravaško, u Supilu. U takovim novinama oni čak i napadaju cjelokupnu stranku prava.

Je li onda čuditi se, ako ima pravaša, koji ne mare za te Mladohrvate, koji drže mladohrvatsko upljkovom slavosrbstva, naprednjačtva?

Nemamo hvale ni za one koji u zadnje doba i preveć napadno iztihu neki katolički pokret, katoličku hrvatsku omladinu itd. i ovi uzeše na nišan stranku prava, a ovi kao i Mladohrvati hoće da nas ruše, a sve u ime pravaštva. Istarski „Pučki Prijatelj“ otvoreno nazivlje hrvatske zastupnike Istre narodnim izdajcima, a iz Dalmacije luška se proti glavnom glasilu stranke „Hrvatskoj“, kojoj je urednikom jedan svećenik, jer da je indiferentistično, liberalno itd. Tko čita to, a zna da su najugledniji svećenici u upravi stranke prava, a da ti svećenici nisu još nikada mogli da nadju u djelovanju stranke prava ista što bi se kosilo s vjerskim istinama, zgrozit će se na takovu blasfemiju.

Sve u sve, mi bi se liepo mogli zahvaliti na pravaštvu i jednog i drugog krila omladine, kad obe struje smatraju svojom zadaćom rušiti teško podignuto jedinstvo pravaša, a za volju sekundarnih ciljeva i hira. Ur.

Iz hrvatskih zemalja

Sjednica hrvatsko-slovenskog izvršnog odbora.

Danas se obdržava u Beču prva sjednica hrvatsko-slovenskog izvršnog odbora. Iz Dalmacije prisustvuje nar. zast. dr. Drinković.

Stol sedmorice o Jukićevu procesu.

Službene „Narodne Novine“ javljaju, da se je stol sedmorice bavio Jukićevim procesom te izdao svoje rješenje. O tome čuva se stroga tajna. Ma zašto?

Bosansko pitanje pred delegacijama.

Delegat Spinčić iznio je ovo dana u delegacijama bosansko pitanje u takovoj formi da se je zajednički ministar financija Bilinski našao u nemaloj neprilici. U bosanskom odboru govorio je Bilinski te izmedju ostalog utvrdio, da bi proširenje ustava djelovalo demoralizatorno na narod. Odgovorio mu je Spinčić, koji je bio izvjestitelj odbora te je iznio zahtjeve proširenja djelokruga bosanskog sabora i proširenja ustava. Pitao je ministra, tko plaća odštetu Turskoj i tražio da se vojni troškovi za Bosnu snize. Govorio je zatim o željezničkom pitanju te iztaknuo i ostale potrebe Bosne.

Bilinski je na to prosvjedovao, da Spinčić kao izvjestitelj onako govori iztražio, da Spinčićeva obtužba protiv bosanske uprave ne dodje u izvješće. Medjutim mu je Spinčić tako odgovorio, da je Bilinski ustao te neke svoje izjave ublažio a neke povukao.

O sazivu bosanskog sabora.

Bosanski sabor imao bi se sastati polovicom ovoga mjeseca. Čim se definitivno svrše pregovori stranaka bosansko-hercegovačkoga sabora, zamolit će zajednički ministar financija vitez Bilinski audijenciju, da predloži kralju saziv bosanskoga sabora. Sabor bi odmah uzeo u pretres program o gradnji željznica i proračun.

Bosanski zastupnici dr. Mandić i dr. Bašagić, kao i klubski pročelnik Sulejmanpašić odputovali su u Beč. Radi se o tome, da se osposobi bosanski sabor za rad.

Uapšenja u aferi „Balkana“.

Radi malverzacija kod pripomoćne zadruge „Balkan“ bijahu nadađe uapšeni: bankir odvjetnik dr. Schönstein, pošt. činovnik Lerch te pravni zastupnik „Balkana“ dr. Al. Horvat, ovaj u savezu s izkazom dra. Schönsteina.

Naši dopisi.

Omiš, 2. listopada. Omiško građanstvo, u znak iskrena štovanja i odanosti prama svome načelniku, Milanu Marušiću, koji je, ujedno, i upravitelj mjestnih zadruga, na najsvečaniji je način proslavilo, dneva 29. prošlog mjeseca, krstnicu svoga prvoga građanina i odličnoga trudbenika na zadrugarskomu polju.

Ne samo ovdje, u gradu, ali i vani vrlo su dobro poznate sposobnosti, te

poštenje i čelik-karakter ovog nesebičnog i neumornog radnika, kojemu je Omiš povjerio upravu svoga grada i svojih ustanova. Nego, neki nemirnjaci, u svoje jako prezirne svrhe, htjeli bi da stave razdor, gdje uprav vlada najljepši mir i sloga; ali pošto znadu, da dok je g. Marušića, do tada će biti i mira i sloge i nepristranosti, jer on nikoga ne gleda u lice, već kroji otvoreno i pošteno svakomu, pomislili su u svojoj nizkoj duši, da ga omalovaže i da ga prikažu svojim infamnim letcima kao nekakva spekulanta najgore vrsti, i ujedno, da uzdrmaju povjerenje u njegove zadruge, a to jedinom namjerom e bi dosadili ovomu čovjeku a da on njima pustiti slobodno polje, za njihove intrige i gadne spekulacije.

Tedencija je infamna a još infamnija su sredstva.

Za to gradjanstvo, u znak štovanja prama svečaru, a kao prosvjed proti nevoljnoj radni one dvojice-trojice neodgovornih nemirnjaka, priredilo je takovu manifestaciju, kakove doista nije bilo još u Omišu.

To je najljepši odgovor onim biednicima, a g. Marušiću najljepša zadovoljština i najbolje poticanje na daljnji rad. A uz to neka on ima uvijek pred očima onu talijansku „Il raglio dell'asino non arriva al cielo!“ — Gradjani.

Imotski, 1. listopada. („Odaziv na izaziv“ ili otvoreno drugo pismo Ivanu Buliću, odgovornom uredniku „P. Slobode“). Mi smo se nadali da će se Ivan Bulić živ od sramote zakopat, poslie nego iznesosmo onakove njegove prljavštine u br. 85. „Hrv. Kruue“ i Hrv. Rieči“ br. 706., ali on budući da je davno obraz izgubio, ima srca da se opet javlja i u „S.“ br. 78 i u „P. S.“ br. 39 sa nekim „odazivom na izaziv“. Mi ovo njegovo vladanje možemo naprosto krstiti „pantentirani bezobrazluk“. Javnost koja je pročitala naše izvješće o Ivanu Buliću, morala se je zgroziti, a ujedno i preplašiti od toga monstruma u spodobi ljudskoj, koji je može se reći cap. d. t.... Mi smo toliko svjesni što pišemo istinu, mi evo ponovno pozivljemo Ivana Bulića, da nas za sve one osvade tuži sudu, ali ne kako je on mislio, kojemu kotarskome sudu, pa da nas sude Benzoni, Draškovići i njima slični, nego neka nas sudi onaj sud gdje će stvar slušati više ljudi zajedno. Ala Ivane Buliću, ako imaš hrza i obraza“, tuži stvar sudu, a mi ćemo ostati klevetnici ako ne iznesemo na sriedu „originalnu tužbu“ — ili da nas bolje javnost razumi — tužbu koju je Ivan Bulić sam sastavio i vlastoručno napisao, a iz koje je dao prepisati za Namjesništvo kome težaku drugi prepis. Tužba originalna puna je i slovničkih i stilističkih pogrešaka, jer je sve to proračunano učinio Bulić, da se ne bi na namjesništvo sjtilili, da je tužbu sastavio koji inteligentni čovjek.

Ivan Bulić u svome „odazivu“ i u „otvorenom pismu“ obara se na O. Rajkovića, pak mu još podmeće i neka anonimna pisma. Nek ne misli Bulić da imade posla sa kakovim splickim Dujićem, nego valja da zna da smo mi neodvisni gradjani, koji možemo izaći svugdje čista obraza i da možemo svakome otvoreno gledati u lice, a da li može Ivan Bulić, to će nam kazati pušmaglasti Dr. Jozo Smodlaka.

Ovo za to navedosmo, eda upozorimo i Ivana Bulića (i mudru glavu Dr. Jozu Smodlake), da što ga on ima sa mp. fra Stankom Marušićem?! S nama neka on obračuna. Ta dva franjevca to su uzorni i radišni svećenici, kojim ne može niko reći ni tamo se. Ona sramotna i klevetnička pisanija ne samo da je zgađila sve poštene imoćane, nego i najza-

OGLAS.

Častimo se javiti P. N. obćinstvu, da gg. trgovci MARKO JAKOVljević i IVE ŠAIN u ŠIBENIKU i PETAR PILIĆ u ZADRU prodavaju gotova diela solidno izrađena iz naše čiste vunene štofe po Kr. 32.— od broja 44 pa unapred, i izvrstne kuverte u raznim bojama također iz čiste vune uz veoma umjerene ciene.

Odičnim štovanjem

PRVA DALMATINSKA TVORNICA
PREDIVA i TKALA -- PAŠKO RORA & drug

grizeniji demokrati napadaju i osudjuju bljutavu pisaniju njegovu. Svećenstvo je sve složno i sve jednoglasno daju pouzdanicu svome dekanu o. Marušiću. To je nam dobro poznato, a pozivljemo evo javno Ivana Bulića, da navede i samo jednoga svećenika u kotaru koji se ne slaže sa fra Stankom Marušićem. Da mi idjemo sa činjenicam i izjavam dokazivati poštenje, karakter, bezpriekorni rad u svemu ovih dvaju franjevac, mi bismo više potamnilo onaj sjaj njihova poštenja, a s druge strane, što bi smo odgovarali na napadaj jednog Ivana Bulića! Sramota bi bila ovim franjevcim, a tako i svakome onome, koga hvali onakova prilika — njegova hvala ista je kao i one . . .

Da ciela naša javnost može pojmiti, klevetničku dušu Ivana Bulića, mi ćemo evo i ovaj put iznieti jednu drugu tužbu, koja je poslata na Ordinarijat. Kod nas je original. Ta tužba glasi:

„Prisvitli Gospodine!

Jer sam dobar katolik hoću da Vas upozori na nike nerednosti Vaših župnika. Fra Angjeo Frankić bio je župnik na Ugljanim i ondje između drugih unesrećio pošteni divojku Maricu Strukan, koja se sada klatari po svitu i sprovodi nemoralan život. Ova divojčurina došla je na 14 septembra s diligencom u Imotski i noćila s mnogo muškaraca. Sutradan posli podne pošla je u Vinjane da obadje svog dragana fratra Frankića. Posli podne pošli su u njega i dvi perjanice manastirske gvardijan Marušić i kapelan Adžija, te su s Maricom vrime u ljubavi sprovodili. Prave bakanalije.

U ponedjeljak večer povratila se je Marica u Imocki. Na 10 sati večeri, kad je bila za večerom u gostioni, donio joj je voznu kartu po nalogu gvardijanovu manastirski sluga Petar Mršić s Pada i bio uza nju cilu noć do njezina polaska.

Jesu li ovaki fratri zenice Isusove, Serafinski sinovi i pastiri naroda? Ako su ovaki i ostali stupovi crkve Isusove, neka vam je na čast i diku. O ovom skandalu govori se po Imockom i po cilom kotaru.

Odani sin u Isusu

Jure Zelembač

U Imockom u septembru 1907“.

Ova je tužba napisana rukopisom sa tiskanim slovima, eda se ne može razaznati rukopis. Na karti je napisana s kojom se služi občina. Ivan ju je Bulić kazivao u pera, o drugi je pisao. Onaj koji je pisao nije pisao običnom tintom, nego onom za kopiranje. Kada je svršio pospugao je sa čistom šugarom na kojoj je sva kopija ostala. Tu je kopio spremio, a sada je u našim rukama.

Za potvrditi ove činjenice, do potrebe izniet ćemo svjedoke: jednog biskupa, jednog dotura, teknika i franjevca. Evo i za ovo mi pozivljemo Ivana Bulića neka nas tuži na sud, da mu sa dokumentim — sa originalnom tužbom dokažemo da je on klevetnik i ocrnitelj tudjega poštenja.

Eto mi iznesosmo doslovce onu skandaloznu i sramotnu tužbu proti trima franjevcima, koju je skovao Ivan Bulić još kao tajnik na svome tajničkom stolu. Dakle još iz godine 1907, već je počeo onako sramotno napadati poštenje uzorna franjevca dekana O. Marušića.

Donesosmo ovo radi javnosti, radi namješništva i svih drugih vlasti, eda se znađu vladati, ako im dodje ili već imadu kakovu anouimnu tužbu, da mogu bit sigurni da je to plod Ivana Bulića, koji je od onog vremena i stekao nadimak Ivo Zelembač. Mi smo tekak počeli istresati iz torbe ono blato s kojim nas je

obdario bivši tajnik občinski, a sada nedgovorni urednik jedne pučke novine, Ivan Bulić — ili Ivo Zelembač.

Sada mi pitamo javnost da li se, može išta vjerovati što je god izneseno proti svećenstvu — ili će se iznositi — kad je na čelu jednog lista kao odgovorni urednik jedan Ivan Bulić — ili njemu slične kreature — koje se kupe oko lunatičnog Joze Smrdlake?

Čestitamo ponovno Dr. Jozi Smodlaki, kada ima uza se onakova savjetnika kao što je klevetnik i ocrnitelj Ivan Bulić. Naš bi narod rekao: „Naša slika priliku!“ Neka ti je naša završna poruka: Tuži nas sudu, a ako nas ne tužiš ti si moj lko propao kod sve javnosti i onda uzmi fagot pa bježi, bježi u sjevernu Ameriku te se više ne zovi Ivan Bulić nego Jure ili Ivo Zelembač, eda tako za uvijek zakopaš svoje klevetničko ime u našem narodu. X.

Donja Kaštela, 6 listopada. Ovdje do sada ima preko trideset slučajeva tifusa, i svakim danom pojavljuje se po koji novi slučaj. Akoprem bilo je ob obove na ovom mjestu iznešeno, i akoprem se upozorila vlast na posljedice koje priete Kaštelima usljed ove strašne bolesti, ista se nije makla da stane na put ovoj epidemiji. Gjubrišta i svinjci po Kaštelima još uvijek cvjetaju u podpunom mahu, a i ne govorimo o seoskim ulicama, koje su pune nečisti i prašine. Voda u Kaštelima usljed ove nečistoće inficirana je, i teško će biti stati na put ovoj epidemiji.

Čitaii smo nedavno da se u jednom mjestu Kranjske pojavio samo jedan slučaj tifusa i već je vlada dala uvesti vodovod, radi samo jednog slučaja, a ovdje već četvrta godina da hara tifus, i vlast se nebrine da bi jednom energično stala na put ovom biču. Ili se valjda čeka da se ciela Kaštela zaraze?

Ovakov postupak sa strane nadležnih faktora moramo najžešće osuditi, i tražimo da se jednom vlast makne. Nije dosta da občina stavlja papirnatu zabranu, i oglase po uglovima, koji su samo mrtvo slovo, jer nemoćna nemože da iste provede u djelo, i globa ostaje samo na papiru, već treba da politička vlast preuzme nadzor nad čistoćom; inače kroz najkraće vrime sva Kaštela biti će zaražena — a to neće biti čudo, kad još danas imamo ljudi na našoj občini, koji bi bili protivni izgradnji vodovoda. Uz takove upravitelje ne bi bilo čudo, da je u Kaštelima još i gore.

Koliko ima Srba na svijetu?

Na ovo pitanje odgovara beogradska „Tribuna“ među ostalim ovo: U Dalmaciji ima 110 hiljada pravoslavniha a 55 hiljada rimokatoličkih Srba; U Bosni i Hercegovini ima 824 hiljade pravoslavniha, 611 hiljada muslimanskih i 300 hiljada rimokatoličkih Srba. Onda nadodaje: Ostali stanovnici Bosne i Hercegovine su Hrvati, Niemci, Česi itd. U Srijemu ima Srba-Katolika 100 hiljada, a u Slavoniji 150 hiljada. U Staroj Srbiji ima 20 hiljada Srba-Katolika, a 430 hiljada Srba-Muslimana.

Ukupno po „Tribuni“ ima Srba pravoslavniha 6.291.009; muslimanskih 1.042.000, a katolika 740.000. Dobar apetit!

Roman - - - -
na 4.oj strani. -

Iz grada i pokrajine.

Slučaj zast. dra. Marovića. „Sloboda po drugi put iziće, kako šutimo o slučaju nar. zastupnika i načelnika sinjskog dra. Iva Marovića, koji bi bio intervenirao osobno kod Cuvaja u jednoj svojoj privatnoj stvari.

„Sloboda“ se vara, ako misli da smo šutili za to, jer bi se bojali u stvari reći svoju. Nismo se htjeli tim pozabaviti prosto za to, jer nismo znali, koliko je u stvari istine. Kada bi pak ono o zast. dru Maroviću bila istina, neka bude uvjerena „Sloboda“, da mi postupak dra. Marovića jednako osudjujemo i žigošemo, kako osudjujemo i žigošemo povjerljivu pisma občine splitske g. Namjestniku.

Janjina za Cuvajeve žrtve. Občinsko vijeće Janjinje u sjednici od 30. rujna glasovalo je oštar prosjedy proti tiraniji u Banovini i doznačilo 100 K Jukićevoj majci. Ugledale se i druge občine u rodoljubljan ovaj primjer!

Dr. Ignacij Katalinić, tajnik Privznog Suda, bio je imenovan sudskim savjetnikom. Vrlo našem prijatelju i sumišljeniku radujemo se!

Jedno imenovanje?! Pišu nam iz krugova željezničkih činovnika, da će upraviteljem željezničke postaje postati neki mladi gospodin talijanaš, prem je bila sva sila natjecatelja naših ljudi. Pripomenuti je k tome, da upraviteljem jedne postaje u Dalmaciji može biti, prama dosadašnjim propisima, samo jedan činovnik podređen onoj direkciji pod koju dotična postaja spada, u ovom dakle slučaju direkciji u Trstu. Ovaj pak upravitelj, koji bi se imao imenovati, ne spada pod direkciju u Trstu, već onu u Beču. Tim se je oštetilo u opravdanim interesima naše ljude, dotično činovnike koji spadaju pod tršćansku direkciju. Svakome svoje.... Nek se kompetentni faktori u svemu drže ove, pak će u mnogočemu biti bolje.

Zapljenjeni Jukićevi reliefi. Kako čujemo, ovo dana donio je socijalistički vodja Dorbić iz Splita jedno 300 komada snimke Jukićeve glave u gipsu. Na carinari je sanduk otvoren, obavješteno kot. Poglavarstvo, koje je dalo sve zapljeniti. Tolike revnosti sigurno ne bi bili policijski organi pokazali, da se je radilo o municiji!

Pljuska, koju naš urednik g. Drezga priljepio pred mnogobrojnim gradjanstvom mladjemu od braće Bego radi njegove pogane jezičine, „odzvoniła je u Spljetu, Zadru, Dubrovniku, na Rieci itd. Pune su je sve utvaraško-demokratske novine. Milo nam je čuti, da je bila tako zvonka. Tek bi zamolili dobrovoljne panegiričare, da daju svakomu svoje, a tako da i g. Drezgu ne promeču ni u pisara dra. Krstelja ni u voštara g. Kulića, ni u ičijeg najamnika. Trebaju li podpune njegove adrese, imat će ju, pa će vidjeti da na njegovom imanju ima paše i za njih — reptile.

† **Marko Baljkas p. Vice.** Pokošen dugom nemilom bolesti u nedjelju je preminuo ovaj dugogodišnji barjaktar našeg Sokola, čestiti naš sumišljenik, u 43. god. života. Prekjučer je sahranjen uz učestvovanje sokolske čete. Vodja brać Kulić dirljivim riečima oprostio se nad grobom s milim pokojnikom. Vječni mu pokoj, a ucvljenoj obitelji naše saučešće!

„Hrvatskom Sokolu“ darovao je g. Joso Trlaja K 2. a g. Bare Jurišić K 1 na uspomenu pok. Marka Baljkasa. Uprava zahvaljuje.

Trgovačka škola usavršavanja. Prvim oktobra započelo je redovito poučavanje u ovoj školi, koja već četvrtu godinu širi između trgovačkog pomladka našega grada stručno i praktično zvanje. U dva razreda upisalo se je 37 učenika. Ovaj postepeni porast učenika, uz ozbiljno shvaćanje nauka mladih trgovačkih pomoćnika, jamči sigurni obstanak ove, za naš grad potrebite i korisne škole. Između ostalih redovitih učenika upisao se je takodjer i liepi broj dobrovoljaca, te se preporuča našem trgovačkomu i težačkom pomladku da se okoristi ovom liepom prigodom.

Imenovanja. Premješteni su: zemaljski sudski savjetnik Josip vit. Paitioni iz Spljeta u Zadar, kotarski sudac i predstojnik suda Josip Flärer iz Vrlike u Cavtat, a suci Ivan Iveta iz Imotskoga u Spljet, Petar Volarić iz Vrgorca u Omiš, Eugen Saredelić iz Knina u Šibenik, Antun Blažević iz Benkovca u Tiesno, Nikola Olujčić iz Drniša u Makarsku, Rikardo Alborghetti iz Imotskoga u Omiš, Virgil Fiorentu iz Omiša u Spljet, Gjuro Drašković iz Omiša u Biograd. Imenovani su: zemaljskim sudskim savjetnicima savjetnici Zemaljskoga Suda i predstojnici kotarskih sudova: Marin Maroević u Rabu za Zadar, Rikard Vernazza u Cavtatu i dr. Ivan Bijelić u Staromgradu za Spljet, kotarski suci: Marin Bulat u Dubrovniku za Spljet, dr. Ignjat Katalinić kod Višega Zemaljskoga Suda u Zadru za Zemaljski Sud u Zadru, službeno dodieljen Višemu Zemaljskome Sudu u Zadru.

Savjetnicima Zemaljskoga Suda i predstojnicima kotarskih sudova imenovani su: kotarski sudac Mate Čipčić-Bragadin kod Zemaljskoga Suda u Zadru za Metković, Ivan Vranković u Kninu na njegovu službovnome mjestu, dr. Mate Grgičević u Metkoviću za Starigrad: kotarskim sucima i predstojnicima suda: sudac Milan Kolombatović u Sinju za Vrliku, Rafo Marić u Tiesnu za Rab; kotarskim sucima sudac dr. Rikard Nikolić u Zadru za Zemaljski Sud u Zadru, Eduard Nutrizio u Šibeniku za Dubrovnik; sucima prislušnici Karlo Defranceschi za Drniš, Karlo Vittika, Ivan Kirchmayer za Imotski, Rugjer Bracanović za Benkovac, Antun Škrabalo za Vrgorac, dr. Ivan Krstitelj Machiedo pl. Palilo za Drniš. Povjerenik šumskog nadzorništva II. razreda Engelbert Petrou imenovan je povjerenikom šumskog nadzorništva I. razreda.

Pišu nam iz Splita: Dne 6 t. m. u u večer upalila se u Solinu mljekarna. Naši vriedni i požrtvovni vatrogasci i ovog su puta, kao uvijek, nastojali da udovolje svojoj dužnosti. Ali se je opazila nestašica „pumpe“ na motor, što bi za Split bila neophodna nužda, tim većma što su splitski vatrogasci na usluzi, mal ne, čitavom splitskom okružju. Novac, koji bi se za jednu ovakovu stvar potrošio, bio bi koristonosno uložen, jer bi bio uporabljen za zaštitu imovinskog i tjelesnog integriteta gradjana, a ovim bi se sigurno naše vatrogasce potaklo i na još ustrajnjiji i požrtvovniji rad.

Nadamo se, da će se ovoj potrebi čim prije providiti.

Jukić bit će vješan?

U zadnji čas primismo iz Zagreba viest, da je stol sedmorice smrtnu osudu protiv Jukića potvrdio te se Jukić ima vješati. Predlog je već otišao u Beč te se svaki čas očekuje kraljeva odluka. Ostalim obtuženicima kazan je znatno povišena.

Naši brzojav.

Saziv parlamenta.

Beč, 8 listopada. Konvent seniora obdržavao je sjednicu, na kojoj je zaključio, da se parlament sazove za 22 ov. mj.

Južni Slaveni i carevinsko vijeće.

Beč, 8 listopada. Na sjednici seniora zast. dr. Korošec izjavio je, da južni Slaveni ne mogu garantirati da će parlament moći nesmetano raditi.

Iz austrijske delegacije.

Beč, 8 listopada. Jučer po podne započela je razprava u plenumu austrijske delegacije o proračunu ministarstva za vanjske poslove. Izvjestitelj Baquehem preporučio je proračun na prihvata. Kao prvi kontra govornik dobio je rieč delegat dr. Čingrija, koji je podvrgnuo kritici držanje ministra vanjskih posala naprama Hrvatima i Srbima, požalio da u ovoj monarkiji nema državnika, koji bi malo iz bližega poznavao odnošaje na slavenskom jugu i izjavio da ljudima, koji podupiru uzdržanje bezakonja i nasilja u Hrvatskoj i Slavoniji, nemože glasovati povjerenje. Izrazio je zatim simpatije balkanskoj braći želeći pobjedu njihovog oružja.

Velevlasti balkanskim državama.

Beč, 8 listopada. Velevlasti upraviše Srbiji, Bugarskoj, Grčkoj i Crnojgori notu, kojom ih pozivlju, da rat napuste. Velevlasti uvjeravaju savezne balkanske države, da će reforme u Macedoniji biti provedene.

Odgovor balkanskih država.

Beč, 8 listopada. Odgovor saveznih balkanskih država na notu velevlasti očekuje se večeras kasno.

Zarobljeni grčki parobrodi.

Solun, 8 listopada. Ovdje je više grčkih parobroda zarobljeno.

Amerikanski Srbi za rat.

Newyork, 8 listopada. Srbi Amerike poslaše u Srbiju u ratne svrhe 50.000 kruna.

Odstup Zaleskog.

Beč, 8 listopada. Ministar financija dr. Zaleski namjerava odstupati.

Hrvatska Tiskara (Dr. Krstelj i drug.)
Vlastnik, izdavalac i odgovorni urednik
JOSIP DREZGA.

Predplatite se
na „Hrvatsku Rieč“!

**VELIKA ZLATARIJA
GJURO PLANČIĆ**

ŠIBENIK :: ŠIROKA ULICA
:: :: STARIGRAD :: ::

PODRUŽNICE: VIS-VELALUKA

**BAČAVA
HRASTOVIH**
OD 3½ DO 4 HL.

VELIKA ZALIIHA
MUŽKIH ODIELA ZA ZIMSKU SEZONU
NAJMODERNIJEGA KROJA — — — — UZ VRLO UMJERENE CIENE.
SUVIŠE ODIELA ZA AMERIKU.

PIO TERZANOVIĆ - ŠIBENIK
Ne boji se nikakove utakmice.

Velika zaliha svakovrstnih
MREŽA OD PAMUKA
(KOTUNA) od prve svjetske tvornice.

Suviše
MREŽA TALIJANSKIH (puljižkih)

KRALJICA DAGMAR

HISTORIČKI ROMAN

ČESKI NAPISAO VACLAV BENEŠ TRŽEBISZKY - PREVEO PAVAO M. RAKOŠ

27.

Brodari ni disali nisu; ostali su ljudi takodjer šutali... Niklotove oči neprestano su bile na onoj strani, gdje se sastajali oblaci s mokrim valovima.

Za četvrt sata bio je soko opet ovdje; a sad nije odletio, posve bezbrižno sio je na rame svojem gospodaru.

„Kad su bili danski brodovi ovdje zadnji put?“

„Prije godinu dana, svjetli gospodine!“

„Niklote — razumiješ li?“

„A ni kamena pomakli nisu — Niklote!“

„Tako! — Pričekajmo ih! — Ipak nategnite lukove!“

Niklotova zapovijest odmah je bila izvršena.

„I s Vlnjove i Rostoka nek dodju svi muški stražari...“

Za cigli sat već je bilo na obali nekih dvjesto ljudi, a na moru razlikovala se jadra jasnije i jasnije, mogli se već vidjeti i obrisi ladja, u kojima se kretali visoki danski brodovi...

Brodovi su plovili sporije i sporije. Jadro s jadrom sastavili su...

Na obali su već ciljali prema njima, svaki čovjek izabrao si jednog...

Na prednjoj ladji stajao je danski vitez u potpunoj opravi, u njegovoj ruci bijelila se zastava mira, a lukovi na obali nisu se makli, u sunčanom svjetlu sjajile se strjelice, da su oči suzile, bijela zastava u vitezovoj ruci klanjala se na sve strane.

Tri brodarasastala se i nešto su šaptali.

„Da li ga poznate?“

„Poznamo, Niklote!“

„Ko je?“

„Vitez Estrichson!“

„Što hoće ovdje?“

„Da nevjestu traži!“

„U slavenskoj državi?“

„Dugo se već poznaju...“

„A gdje nevjesta?“

„Kći bukovskog starješine...“

Nato su odmah popustili lukove, danske ladje pristale su uz obalu, i mladi vitez naklonio se Niklotu i rekao mu svoje ime.

Niklot je prijazno pogledao mladog Danca.

„Hoćeš li me pozvati na svatbu?“

Niklot se pri tom nasmiješio, a smješak mu na naboranom licu samo zalitao a isčežao je brže, nego vjetrić, kad se sa svojim krilima blago zadjene u lice.

I soko na vojvodinom ramenu zalepršao je svojim krilima.

„Reci — čiji si sin!“

Niklot uhvatio se za rame mladog čovjeka i gledao baš u lice, kao da je htio, da to sazna prije.

„Sin sam oca, kojemu u žilama teče kneževska krv!“

Mladi vitez već se spremao za put.

Polovica je brodaras međutim ostala na obali.

A Niklot stao je pred danskog mladoženju licem u lice, okom u oko.

„Momče, ni za korak naprijed!“

„Ti se usudjuješ, da me grdiš, — poganski robe?“

Mladi vitez istrgnuo je mač. Niklot je htio da zgrabi čelik rukama, a nije mu pošlo za rukom, čelik ga već pogodio među rebra... Svježja vojvodina krv obojila je mlado vitezovo lice... Niklot se srušio na zemlju, a ipak je do polovice bio uspravan.

Medju Bodricima i Dancima vladala je nekoliko časaka grobna tišina.

Vitez Estrichson se prvog časa takodjer sbunio; a kad se Danci htjeli uhvatiti u koštac s Niklotovom četom, već je govorio ranjeni vojvoda promuklim, dubokim glasom... Pri ovom glasu svima je krv u žilama stala.

„Znaš li, proti komu si potegnulo mač? — Nesrećno momče! — Znaš li, čija ti krv šiknula u lice?“

Mladi vitez problijedio je kao bijela pjena, koju su pravili bližnji valovi.

„Ti si Pršislavov sin... Nikad te nisam vidjeo, nikad ništa o tebi čuo nisam, a sam te odmah, — na prvi pogled, — i znaš ko je Pršislav?“

„Sin Niklotov, koji je prošlih godina bio knez u ovoj državi.“

„I njegova je krv na tvojem maču!“

Stari vojvoda podupro si zatim glavu dlanovima i zagledao se u tle. Iznenadno počelo mu se vrtjeti u glavi, a grudi njegove lako su disale, kao da će se svaki čas rasprsnuti.

Mladi čovjek sagnuo se vojvodi, metnuo mu ruku na čelo, gledao mu u lice...

„Glavu Niklotovu poslao je Henrik Lav na dar kralju Valdemaru, da ju pokazuje svemu narodu kao plijen pobjede. — Da li me čuješ, starče? Kralj Valdemar ostavio je na miru Niklotovu glavu. Pokopana je u Kodanju, moj pokojni otac molio je kralja za nju.“

Medju Bodricima i Dancima niko se nije usudio da slobodno diše. Svi se kao ukočiše pri toj pojavi.

„Ti si zmijsko pleme — idi! — Zmija još nikad nije rodila golubicu! — Vječni bogovi! — Što ste dali da dočekam! — Ti Svantovite, kojemu sam na slavu darovao cijeli svoj život... Nisu me mogli usmrtniti neprijatelji, uvijek sam im utekao — i da mora da dodje proti meni vlastita moja krv...“

Starac obiri rukama otisnuo je mladog čovjeka od sebe, oči mu ispod obrva bile jedno izbuljene... Niklot je nastojao svom silom, da ustane. Pomagalo mu nekoliko seljaka, a kroz probodeno krzno isticalo mu sve više rumene krvi... Dva su otrčala po paučinu, to je bojagi najbolje sredstvo za ustavljanje krvi.

„Oprosti mi, starče... Oprosti... Za što si htio, da mi priječiš put? — Nisam ti htio zla učiniti...“

Bodrici starci imali skoro svaki u rukama drugo oružje, izrazi njihovih lica svjedočili su, da bi najradije skočili na tudjince, da ih pobacaju u more, a čulo se već i njihovo gundjanje...

Niklot uništio je njihovu osnovu još u pravo vrijeme.

„Tako su htjeli bogovi... Njima ostavite da se svete...“

I soko, koji je kružio posve nisko nad glavama neprijatelja, izgledao je kao da bi najradije jurnuo u lice mladom čovjeku; a i on razumio je riječi svojeg gospodara...

„Plemeniti starče, ja sam te ranio... Hoćeš mi dati ruku?“

Vitez Estrichson prišao je posve Niklotu...

Cijelo njegovo lice — i glas, koji mu izlazio iz grla kao da mu govorio: Iđi — našu stvar izravnat će bogovi.

Starac sjeo je na kamen, obrasao mahovinom, i glavu je opet podupro...

(Nastavit će se).

Hamburg-Amerika Linie

Izravna njemačka vazna pruga sa brzim i poštanskim parobrodima.

Odprema putnika

sve strane svijeta

sredinom na prugama

Hamburg - Newyork
Hamburg - Philadelphia

Hamburg-Argentina | Hamburg-Mexiko
Hamburg-Brazilija | Hamburg-Afrika
Hamburg-Canada | Hamburg-Engleska
Hamburg-Cuba | Hamburg-Franuska

Zabavna pomorska putovanja.

Putovanja oko svijeta, vođenje sa letak, u istočnu Indiju, u južnu Ameriku, te vođenje po sredozemnom moru. Putovanja na Sjever do Drontheima, na otok Island, na sjeverni kap i Spitzbergen. Vođenje po Nilu. Upute se šalju i daju besplatno.

Hamburg - Amerika Linie,
odie za putnike, Hamburg.

Zastupstvo u Trstu: Hamburg-Amerika Linie
General. agentura za Primorje, Via Porporelle.

Pokućstvo

*solidno i ukusne izradbe
može se dobiti uz veoma
nizke cijene samo kod
dobro poznate trgovine*

A. DELFIN, Šibenik.

*tapetarska i drvodjeljska
radionica*

Austrijsko parobrodarsko društvo na dionice

„DALMATIA“

uzdržava od 1. maja 1912. slijedeće glavne pruge:

Trst—Metković A (poštanska)
Polazak iz Trsta ponedjeljak u 5 sati poslije podne; povratak svake subote u 6.15 sati prije podne.

Trst—Metković B (poštanska)
Polazak iz Trsta u četvrtak u 5 sati poslije podne; povratak svake sriede u 6.15 sati prije podne.

Trst—Metković C (poštanska)
Polazak iz Trsta u subotu u 5 sati poslije podne; povratak u četvrtak u 6.15 sati prije podne.

Trst—Korčula (poštanska)
Polazak iz Trsta u utorak u 5 sati poslije podne; povratak u ponedjeljak u 6.15 sati prije podne.

Trst—Šibenik (poštanska)
Polazak iz Trsta u petak u 5 sati poslije podne; povratak u četvrtak u 6 sati prije podne.

Trst—Makarska (trgovačka)
Polazak iz Trsta svake sriede u 6 sata pos. pod; povratak svaki ponedjeljak u 1.15 poslije podne.

Trst—Vis (trgovačka)
Polazak iz Trsta u subotu u 7 sati pos. podne; povratak svaki četvrtak 7.15 pos. podne.

Oprenz!

Društva „Papir Abadie“.

Pošto se u posljednje vrijeme ponovile razne imitacije naših opcepoznatih i objubljenih tuljčica

RIZ ABADIE (Riz doré)

molimo naše p. n. mušterije, da paze točno na ime **Abadie**, koje se nastoji sa raznim drugim riečima nadopuniti. **Mi opominjemo prije kupovine** na lošu imitaciju, jer ćemo protiv imitacija sa svim sudskim sredstvima postupati.

DRUŠTVO „PAPIR ABADIE“.

Hrvatske narodne poslovice

uredio V. J. Skarpa, cijena knjizi broširano K 5.—, a uvezano K 6.—, nabavlja se kod „HRVATSKE TISKARE“ u Šibeniku i u svim knjižarama.

NAJVEĆA DALMAT. ZLATARIJA

ANT. RADIĆ

SPLJET (SPALATO)

Ilustrovane cijenike šalje badava.

HRVATSKA VERESIJSKA BANKA

PODRUŽNICA ŠIBENIK

Centralna DUBROVNIK. Podružnica u SPLITU i ZADRU
DIONIČKA GLAVNICA 2,000.000 K
PRIČUVNA ZAKLADA U PRITIČCI 250.000

BANKOVNI ODJEL

PRIMA ULOŽKE NA KNJIŽICE U KONTO KURENTU I ČEK PROMETU; ESKOMPTUJE MJENICE, OBAVLJA INKASO, POHRANJUJE I UPRAVLJA VRIEDNINE, DEVIZE SE PREUZIMLU NA JUKULANTNIJE. IZPLATE NA SVIM MJESTIMA TU I INOZEMSTVA OBAVLJAJU, SE - - - BRZO I UZ POVOLJNE UVJETE. - - -

MJENJAČNICA

KUPUJE I PRODAJE DRŽAVNE PAPIRE, RAZTERETNICE, ZALOŽNICE, SRECKE, VALUTE, KUPONE. PRODAJA SREČAKA NA OBROČNO ODPLAĆIVANJE. OSJEGURANJE PROTI GUBITKU ŽRIEBANJA. REVIZIJA SREČAKA I VRIEDNOSTNIH PAPIRA BEZPLATNO. - - - NO. UNOVČENJE KUPONA BEZ ODBITKA. - - -

NOVO IZRADJENE
RADNIČKE KNJIGE

I
SLUŽBOVNE KNJIGE
NABAVLJAJU SE U
HRVATSKOJ TISKARI

(DR. KRSTELJ I DRUG)
ŠIBENIK.

Kronodorierova
alkalička naravna
kiselica.

Dobiva se u drogariji

V VUČICA

Šibenik

Velika tvornica voštanih svieća na paru

Vladimir Kulić - Šibenik

Preporuča svoje proizvode p. n. gg. župnicima, crkvinarstvima i bratovštinama.

Nagrađena prvorazrednom diplomom i zlatnom medaljom na rimskoj izložbi poljodjelstva i obrtnih proizvoda.

JESAM LI PLATIO PREDPLATU?

Znak Pravog Franckovog pridodatka za kavu je mlinac. — Ima takodjer i patvorina.

Zato budite oprezni kod kupovanja! Pravi :Franck: proizvodja se od najboljih domaćih sirovina.

Tvornica u Zagrebu.

